

Cyrillus Kreek

Virolainen säveltäjä Cyrillus Kreek (1889–1962) syntyi Võnnussa perheen yhdeksänneksi lapseksi. Perhe muutti Vormsiin 1896, oppi siellä puhumaan paikallista kieltä ruotsia ja kääntyi venäläistämispolitiikan mukaisesti ortodokseiksi. Karl Gustav sai slaavilaisen etunimen Kirill, josta myöhemmin kehittyi taiteilijanimi Cyrillus.

Kreek opiskeli pasuunansoittoa Pietarin konservatoriossa ja vaihtoi säveltäjälinjalle, mutta joutui sodan takia jättämään opinnot 1916. Kreek työskenteli musiikinopettajana Haapsalussa, Tarton Musiikkikoulussa ja Tallinnan Konservatoriossa, josta hänet pakotettiin lähtemään Stalinin vainojen takia 1950.

Cyrillus Kreekiin yhdistetään kunnioittava suhtautuminen virolaisiin kansanlauluihin – hänen teoksissaan kansanlaulun melodia on *cantus firmuksen* tapaan aina säilynyt alkuperäisessä muodossa. Kreek aloitti kansanlaulujen keräämisen 1911 kotinurkillaan Haapsalun ympäristössä ja keräsi tuhatkunta laulua, joista teki taidokkaita sävellyksiä ja sovituksia.

Kreekin tuotantoon voi liittää kansallisromantiikan, maanläheisen hauraan hengellisyyden ja siitä kumpuavan elämänilon. Kreekin musiikki alkoi löytää tien ihmisten sydämiin vasta Viron vapauduttua miehitysvallasta, sillä Kreek ja hänen musiikkinsa olivat valtaapitävien epäsuosiossa: hänen teoksiaan esitettiin ani harvoin. Kreekin elämä päättyi hänen saamatta koskaan tietää, kuinka suuresti hänen musiikkinsa puhuttelee ihmisiä ympäri maailmaa. Kreekin luomistyö on kuitenkin vaikuttanut huomattavasti Viron myöhäisempiin säveltäjiin (mm Pärt).

Cyrillus Kreekin merkittävin teos on *Reekviem* (tunnettu myös nimellä *Eesti Reekviem*), mutta hänen säveltäjäolemuksensa ilmenee hyvin myös pienimuotoisissa sävellyksissä.

Cyrillus Kreekin *Reekviem*

”Viron musiikkihistoriassa ei löydy toista yhtä syvällistä sekä suurella sisäisellä lämmöllä ja hartaudella koettua mutta silti ankan tasapainoisesti sävellettyä teosta kuin Kreekin *Reekviem*”, sanoi Viron tunnetuin sinfonikko **Eduard Tubin** (1905–1982). Kreek sävelsi teoksensa vironkielisille sielunmessutekstille. Sen oli laatinut baltiansaksalainen lääkäri, kirjailija ja estofiili **Georg Julius von Schultz**, joka vironsi Mozartin *Requiem*in tekstin. Myöhemmin Kreek lisäsi teokseensa myös latinankielisen tekstin. Teoksen kantaesitys oli Tallinnassa lokakuussa 1929, esittäjinä Estonia Seltsi Segakoor ja Estonia-sinfoniaorkesteri.

Reekviemin sävellysteknisiä arvoja on kuvailut tunnettu urkuri ja säveltäjä **Mart Saar**: ”Voisi tehdä johtopäätöksen, että kyseessä on miniatyristin säveltämä kappale, mutta etäämmältä hahmottuu teoksen monumentaalinen järkälemäinen kokonaisuus”. Kreekin miniatyristin työn voi huomata monissa yksityiskohdissa: täsmällisyydessä, jolla sanat valetaan musiikkiin, äärimmäisen dynaamisissa skaaloissa, joissa vastakkain asetetaan hyvä ja paha, sekä melodiankaarissa, jotka pyrkivät taivaasta ja valosta puhuessaan korkeuksiin ja päinvastoin: pimeydestä kertoessaan myös melodialinja on laskeva.

Reekviemin musiikillinen rakenne on äärimmäisen tarkasti ajateltu ja viimeistelty. Siitä kertovat polyfonisten ilmaisuvälineiden runsaus ja sävelkudos, jossa yhtenä hetkenä soivat

kohdakkain osan kaikki olennaiset teemat. Teemojen yhtäläisyyden lähteenä toimii ilmiselvästi virolainen kansanmusiikki.

Dramaturgisten maisemien osalta teos jakautuu pääosin kahteen: vakava, raskas, paikoittain tummanuhkaava ensimmäinen puolisko (1. ja 4. osa) ja sielunmessun toiveikas, pehmeäsävyinen koloriitti 5. ja 8. osan lopussa. Teoksen musiikillisesti painavimmat osat ovat hymnimäisen arvokas *Sanctus* (7.osa) sekä ylevä ja kirkassävyinen päätösosa *Agnus Dei*. Sävellyksen alku- ja loppuosan yhdistää *Introitus*- teema.

Säveltäessään Reekviemiä Kreek oli 38-vuotias – luovana persoonana erinomaisessa kunnossa ja aikalaiskuvausten mukaan erittäin terävääjatuksinen ja sanatarkka mies. Mikä sai hänet kääntymään *Reekviemin*, kuolinmessun, puoleen? Tämä jäänee ikuisesti salaisuudeksi.

Anu Kõlar (suom. Märt Krell)